

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح اسم

زندگی نامه آیت الله سیدعلی حسینی خامنه‌ای

(۱۳۵۷ش-۱۳۹۸ش)

ویراست جدید

هدایت الله بهبودی

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی

تأسیسات ۱۳۹۸

بهبودی، هدایت‌الله، ۱۳۳۹.

شرح اسم: زندگی‌نامه آیت‌الله سیدعلی حسینی خامنه‌ای (۱۳۵۷-۱۳۱۸) / هدایت‌الله بهبودی.

تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۹۰.

مصور: عکس و سند

ص: ۷۶۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۸۶-۱۷-۰-۰۰۰۰۰۰۰۰

فهرست‌نویس بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابخانه

حسینی خامنه‌ای، سیدعلی، ۱۳۱۸-- مجتهدان و علما -- ایران -- سرگذشت‌نامه --

مطالعات و پژوهش‌های سیاسی

۲۸۱۹۹۸

۱۷۳۱۵۳۲

۱۳۹۱ پ ۹ ۵۳۳ ح/ BP۵۵/۳

کتابخانه ملی ایران

مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی

تهران، خیابان شریعتی، خیابان شهید دستگردی، شهید گوری آبادی، پ ۷۵

تلفن: ۰۲۶۷۰۵۰۷۵ و ۰۲۶۷۰۵۰۷۶

شرح اسم

زندگی‌نامه آیت‌الله سیدعلی حسینی خامنه‌ای

(۱۳۵۷ش-۱۳۱۸ش)

ویراست جدید

مؤسسه هدایت‌الله بهبودی

چاپ اول: ۱۳۹۱ - ۵۰۰۰۰ نسخه

چاپ دوم: ۱۳۹۲ - ۵۰۰۰۰ نسخه

چاپ سوم: ۱۳۹۸ - ۵۰۰۰ نسخه

شابک: ۰ - ۱۷ - ۵۷۸۶ - ۶۰۰ - ۹۷۸

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

کلبه حقوق ناشر و مؤلف محفوظ است

info@ir-psri.com

www.psri.ir

فهرست مطالب

- ۱ ..... اشاره
- ۳ ..... یادداشت نویسنده
- ۸ ..... یادداشت دوم
- ۱۰ ..... خاندان
نیای پدری؛ آیت‌الله سیدحسین خامنه‌ای / ۱۰ / نیای مادری؛ آیت‌الله حاج‌سیدهاشم
نجف‌آبادی / ۱۲ / پدر؛ آیت‌الله سیدجواد خامنه‌ای / ۱۴ / مادر؛ بانو خدیجه
میردامادی / ۲۴
- ۲۹ ..... تولد
دست مرحمت / ۲۹ / ایران / ۱۳۱۸ / ۳۰ / خراسان / ۱۳۱۸ / ۳۵
- ۴۰ ..... کودکی
اشغال مشهد / ۴۰ / مکتب‌خانه / ۴۱ / سفر به کربلا / ۴۳ / دبستان / ۴۳ / کفش / ۴۵
سفره / ۴۶ / لباس / ۴۷ / کلمه‌های تار / ۴۸ / قاری مدرسه / ۴۹ / دوستی با قرآن / ۴۹

فلک ۵۰ / آموزش مقدمات ۵۲ / ورود به دنیای طلبگی ۵۳ / نخستین منبر ۵۳
 نهضت ملی شدن نفت ۵۵ / آشنایی با نواب صفوی ۵۶

حوزه علمیه مشهد ۵۹
 پایان مقدمات ۵۹ / آغاز دوره سطح ۶۰ / دنیای روشن ۶۲ / شهادت نواب
 صفوی ۶۳ / آغاز دوره خارج ۶۴ / نخستین کنش سیاسی ۶۵ / آموزش فلسفه
 ۶۶ / تدریس ۶۷ / گردش در جهان زمان ۶۸ / اقامت در جهان شعر ۷۱ / سفر به
 عتبات ۷۷

حوزه علمیه قم ۷۹
 هجرت علمی ۷۹ / موقعیت حوزه علمیه قم ۸۱ / انتخاب استاد ۸۱
 حاج شیخ مرتضی حائری ۸۱ / چراغ روشن علم ۸۲ / در کنار فقه ۸۳
 هم‌مباحثه‌ها ۸۴ / آموزش زبان معاصر عربی ۸۵ / ادامه آموزش فلسفه ۸۵ / پیک
 محبت ۸۶ / شهریه آیت‌الله بروجردی ۸۶ / سفرهای طلبگی ۸۸ / آبگوشت
 علی نقلی ۸۹ / صبح بی‌صبحانه ۸۹ / ظهر بی‌ناهار ۹۱ / شهریه امام خمینی ۹۲

آشنایی با امام خمینی ۹۴
 نخستین دیدار ۹۴ / استاد متفاوت ۹۵ / استاد اخلاق ۹۵ / دیدارهای غیررسمی ۹۷

آغاز مبارزه ۹۹
 امام خمینی و سیاست ۹۹ / ریشه‌های قیام ۱۰۲ / سفر به تهران ۱۰۵ / لغو
 تصویب‌نامه ۱۰۵ / زلزله اندم لویج شش‌گانه ۱۰۸ / چهره تازه قم ۱۰۹ / عید
 عزادار ۱۱۰ / تهاجم به مدرسه فیضیه ۱۱۲ / نتایج تهاجم به فیضیه ۱۱۷
 واکنش‌های امام خمینی ۱۲۰ / چهل روز بعد ۱۲۲ / زمینه‌سازی برای ماه محرم ۱۲۲
 حربه سربازی ۱۲۳ / نهضت تکثیر اعلامیه ۱۲۵

زندان اول..... ۱۲۷

پیامی برای آیت‌الله میلانی ۱۲۷ / سفر تبلیغی به بیرجند ۱۲۹ / سخنرانی در مسجد مصلی ۱۳۱ / سخنرانی در خانه سادسی ۱۳۲ / سخنرانی در حسینیه راغبی ۱۳۳ / دستگیری ۱۳۴ / آزادی مشروط ۱۳۶ / انتقال به مشهد ۱۳۸ / شبی در کلانتری یک ۱۴۰ / زندان لشکر ۱۴۱ / در انتظار تیغ ۱۴۲ / بیگاری ۱۴۴ / بازجویی ۱۴۵ / آزادی از زندان لشکر ۱۴۸ / دیدار با آیت‌الله میلانی ۱۴۹ / دیدار با دوست فراری ۱۵۱ / زدودن گرد رخوت ۱۵۲

بازگشت به قم..... ۱۵۵

قم در سکوت ۱۵۵ / تشکیلات و سازمان‌دهی ۱۵۶ / دیدار با آقای کمال‌وند ۱۵۸ / نشریه بعثت ۱۶۰

زندان دوم..... ۱۶۲

در آستانه ماه رمضان ۱۶۲ / به سوی زاهدان ۱۶۴ / در زاهدان ۱۶۶ / شهر سوخته ۱۶۷ / آخرین سخنرانی در مسجد جامع ۱۶۸ / دستگیری ۱۷۱ / در اتاق رئیس شهربانی ۱۷۲ / دومین بازخواست سیاسی ۱۷۳ / در زندان گردان مستقل ۱۷۵ / انتقال به تهران ۱۷۷ / در پادگان سلطنت‌آباد ۱۷۸ / در زندان قزل‌قلعه ۱۷۹ / استوارهای قزل‌قلعه ۱۸۶ / دیدار با امام ۱۸۷ / دیدار با هم‌پنلها ۱۹۰ / ملاقات با خانواده هم‌پند ارمنی ۱۹۰

بازگشت به مشهد..... ۱۹۲

چشمان پدر ۱۹۲ / دیدار با امام در قم ۱۹۳ / قم یا مشهد ۱۹۴ / فضای سیاسی مشهد در سال ۱۳۴۳ ۱۹۵ / مواضع آیت‌الله میلانی ۱۹۶ / مواضع آیت‌الله قمی ۱۹۷ / میرزااحمد کفایی ۱۹۸ / میرزااحسین سبزواری ۱۹۸ / اکثریت بی‌طرف ۱۹۸ / اقلیت دولتی ۱۹۹ / طلاب حوزه علمیه مشهد ۱۹۹ / منبری‌ها ۲۰۰

جلسه پایین خیابان ۲۰۰ / حاج شیخ مجتبی قزوینی ۲۰۱ / سفر به گرگان ۲۰۳
دیداری دیگر ۲۰۸ / دیدار با آقای حائری ۲۰۹ / دارالتبلیغ اسلامی ۲۱۰ / ازدواج
۲۱۱ / تبعید امام ۲۱۲ / قرار تحصن در مسجد گوهرشاد ۲۱۳ / واکنش آیت‌الله
میلانی ۲۱۴ / دعوت از آقای میلانی برای هجرت به قم ۲۱۵ / دیداری تلخ با
آقای میلانی ۲۱۶ / آغاز زندگی مشترک ۲۱۶ / ... و فقر ۲۱۷

فرزندان صلیبی و کتبی ۲۱۹
جمع‌آوری اطلاعات ۲۱۹ / تدریس ۲۲۱ / نخستین فرزند ۲۲۲ / دومین مولود ۲۲۳
انتشارات سپیده ۲۲۶ / پی‌آمدهای کشف اساستامه ۲۲۸ / سیاحت ناتمام ۲۳۰
نشست فروریان ۲۳۱ / بازگشت پنهانی به مشهد ۲۳۳ / زندگی سختی در تهران ۲۳۳

زندادان سوم ۲۳۵
در تعقیب مترجم ۲۳۵ / نامه‌ای از نجف ۲۳۸ / مسخرونی در کرج و تهران ۲۳۹
دومین ترجمه ۲۴۲ / سومین بازداشت ۲۴۳ / سومین بازجویی ۲۴۶ / نامه‌های
بی جواب ۲۵۳ / بازجویی در دادسرای نظامی ۲۵۸ / ملاقات با مصطفی ۲۶۳ / ادامه
بازجویی ۲۶۴ / صدای بلند یک نامه ۲۶۹ / ترجمه در زندان ۲۷۰ / گردش پرونده
۲۷۱ / به دنبال سعید خامنه‌ای ۲۷۳ / نخستین جلسه دادگاه ۲۷۵ / دومین جلسه
دادگاه ۲۷۶ / رأی دادگاه نظامی ۲۸۱ / دادگاه تجدیدنظر ۲۹۰ / یوسف آینده ۲۹۶

تنگنای زیستن، نوشتن و گفتن ۲۹۸
پژوهشی در باب حوزه علمیه مشهد ۲۹۸ / جیب‌های فقیر ۳۰۰ / کوتاه‌ترین بازجویی
۳۰۱ / رفیق قرآنی ۳۰۱ / تلاش برای گرفتن گذرنامه ۳۰۴ / آزمونی برای فعالیت‌های
تشکیلاتی ۳۰۴ / زلزله کاخک ۳۰۵ / خمینی یا خامنه‌ای ۳۰۸ / مراقبت ویژه ۳۰۹
آغاز دوباره تفسیر ۳۱۱ / بار دیگر سعید، سید خامنه‌ای ۳۱۲ / سفر تبلیغی به تهران
۳۱۳ / صلح امام حسن (ع) ۳۱۵ / کارگاه ترجمه ۳۱۶ / دبیرستان دخترانه ۳۱۷

رمضان ۱۳۸۹ (ش ۱۳۴۸) / ۳۱۸ / نشید شادی ۳۲۵ / منشور اسلامی ۳۲۶ / محرم
۱۳۹۰ (ش ۱۳۴۸) / ۳۲۹ / دهه دوم محرم ۳۳۳ / صفر ۱۳۹۰ (ش ۱۳۴۹) / ۳۳۵

جست سیاسی ۳۴۰

خروش در حوزه علمیه مشهد ۳۴۰ / آغاز دستگیری‌ها ۳۴۶ / ادامه تعقیب ۳۵۰

زندان چهارم ۳۵۲

اقدام ناکام ساواک ۳۵۲ / فرار برای ترجمه ۳۵۳ / دستگیری ۳۵۴ / پرو در روی
شیخان ۳۵۵ / بازجویی نخست ۳۵۷ / تلاش برای تبعید ۳۶۱ / بازجویی دوم
۳۶۸ / مرگ ناصر ۳۸۳ / سومین بازجویی ۳۸۵ / داستان خیالی ساواک ۳۸۹
گروهیان جای فروش ۳۹۰ / اعتراض به عدم رسیدگی ۳۹۱ / ادامه ترجمه در
زندان ۳۹۵ / به دنبال جرم ۳۹۶ / رمضان ۱۳۹۰ (ش ۱۳۴۹) / ۳۹۷ / نامه‌های دیگر
۳۹۹ / مکاتبه سوزنی ۴۰۳ / پیش محاکمه ۴۰۴ / روز محاکمه ۴۰۴ / روز آزادی
۴۲۷ / پرهیز از روحانی سیاسی ۴۲۷ / محرم ۱۳۹۱ (ش ۵۰-۱۳۴۹) / ۴۲۸
حسینیه ارشاد و... ۴۳۲ / دیدار با سیداحمد خمینی ۴۳۲

زندان پنجم ۴۳۴

سوغات یک جشن بزرگ ۴۳۴ / پنجمین دستگیری ۴۳۶ / هندوانه و عینک ۴۴۰
ضمیمه خونین زندان جدید ۴۴۰ / بازجویی پس از شکنجه ۴۴۲ / بزم، با مزه ...
۴۴۳ / رمضان ۱۳۹۱ (ش ۱۳۵۰) / ۴۴۴ / برادران خامنه‌ای در زندان ۴۴۵ / ریش
محسود ۴۴۶ / بازجویی دوم ۴۴۷ / مقاومت موسوی ۴۴۸ / آزادی مشروط ۴۵۰
دادگاه تجدیدنظر ۴۵۱

فلاتی میان دو زندان ۴۵۴

محروم از تبلیغ ۴۵۴ / سخنرانی در حسینیه ارشاد ۴۵۶ / دیدار با هاشمی ۴۵۷

اشاره

مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی در دو دهه حیات تاریخ‌نگاری خود کوشیده است تاریخ معاصر ایران را از واپسین سال‌های حکومت دودمان قاجار تا زمان حاضر، مورد بررسی قرار داده و با عبور از رهیافت رایج تاریخ‌نگاری، به نقش‌ها و نقش‌آفرینان کنونی تاریخ کشورمان نیز بپردازد.

مؤسسه، بر این باور است که گستردگی و تنوع منابع و مأخذ و تبیین روش‌مند و مستند، لازمه پژوهش علمی، متفن و ماندگار است، و همواره کوشیده است در طرح‌های تحقیقی خود تا حد امکان این ویژگی‌ها را سرلوحه خود قرار دهد. استقبال از آثار مؤسسه گواهی است بر این مدعا.

پژوهش حاضر، شرحی است بر زندگی آیت‌الله سیدعلی حسینی خامنه‌ای از تبار و تولد تا سال‌های کودکی و نوجوانی؛ و کارنامه‌ای است مختصر از آغازین گش‌های سیاسی اجتماعی او تا پیروزی انقلاب اسلامی. قطع نظر از نقش و موقعیت استثنائی ایشان پس از پیروزی انقلاب اسلامی، بی‌تردید آیت‌الله خامنه‌ای یکی از عالمان تأثیرگذار در تبیین و ترویج اندیشه سیاسی اسلام و برآمدن انقلاب اسلامی ایران است. بنابراین، چنین پژوهشی به معنای بارخوانی و بازگویی بخشی از تاریخ مبارزات ملت ایران است.

نمی‌توان این پژوهش را فاقد دشواری‌های خاص ندانست؛ از کمبود منابع گرفته، تا امساک برخی مراکز دست‌اندرکار، و پریشانی و پراکندگی اسناد موجود درباره صاحب ترجمه. اینها موجب گردید که با مرارت فراوان هر برگه‌ای از جایی گردآوری شود؛ و شد. اخلاق حرفه‌ای ایجاب می‌کرد که موفقیت کنونی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بر این کار سایه

نیفتند و این پژوهش با دیگر تحقیق‌های علمی، در روش، جملات، عبارات و تعبیرات همسان باشد. بر این باور هستیم که در این امر موفق بوده‌ایم.

گرچه اسناد استفاده شده قادر نیست تمامی زوایای پیدا و پنهان زندگی شخصی و مبارزاتی ایشان را روشن سازد، اما مصداق بیان «سری» است در «حدیث دیگران».

پژوهش درباره افراد و رویدادهایی که کنش‌گران آن در قید حیات هستند این امکان را دارد که به سرعت در بوته نقد و بررسی و تکمیل و تصحیح قرار گیرد. پس گمان مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی از هر نقد و نظر و بررسی درباره این اثر استقبال می‌کند.

زندگی‌نامه‌نویسی تفصیلی گرچه یکی از زیرشاخه‌های تاریخ‌نگاری به‌شمار می‌آید، اما استعداد بهره‌مندی از سلیقه‌های ادبی را نیز دارد؛ چنانکه هدایت الهی مهدوی توانسته است سبک نگارش لطیف و جذاب خود را در خدمت یک پژوهش عالمانه و مستند قرار دهد؛ که امید است مقبول طبع اهل نظر افتد.

در خاتمه از تمامی افراد، مراکز و مؤسساتی که با ارائه اسناد، تصاویر و مطالب خود به کمک این اثر شتافتند تشکر می‌شود. سیاس ویژه از رئیس محترم مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ امتنان از دفتر ادبیات انقلاب اسلامی حمزه هاشمی و نهایت سپاس از مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات که با دست‌گشاده و تشکیل کارگروه ویژه، اسناد قابل توجهی را فراهم آوردند، یادکردنی است. این مؤسسه در صدد است، گام بعدی را با تدوین زندگی‌نامه حضرت امام خمینی (ره) بردارد. ایدون باد!

مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی